

ADAK RAPPORT 78

Proefsleuvenonderzoek aan de Hofstraat in Kasterlee

S. DELARUELLE & J. VAN DONINCK

De Archeologische dienst Antwerpse Kempen maakt deel uit van de projectvereniging Erfgoed Noorderkempen tussen de gemeenten Baarle-Hertog, Beerse, Kasterlee, Oud-Turnhout, Turnhout en Vosselaar met steun van de Vlaamse gemeenschap en de provincie Antwerpen.

Colofon

Opdrachtgever	Zorgcentrum Lucia nv
Project	Kasterlee-Hofstraat
Projectcode	12018 KAS-HOF
Type onderzoek	Prospectie met ingreep in de bodem
Vergunning nr.	2012/298
Vergunninghouder	Stephan Delaruelle
Naam site	Kasterlee-Hofstraat/Binnenpad
Auteurs	Stephan Delaruelle & Jef Van Doninck
Kaarten & plannen	Stephan Delaruelle (©NGI/GIS Vlaanderen)
Foto's & tekeningen	Stephan Delaruelle
Omslagontwerp	Hanna Maes
ISBN	/

© AdAK , november 2012

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Archeologische Dienst Antwerpse Kempen.

Samenvatting

Op 16 augustus 2012 werd door de Archeologische dienst Antwerpse Kempen (AdAK) in opdracht van Zorgcentrum Lucia nv een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op de percelen aan de hoek van de Hofstraat en het Binnenpad in Kasterlee. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van een nieuw zorgcentrum die een bedreiging vormt voor eventuele archeologische resten die zich hier nog in de bodem kunnen bevinden.

Doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van eventuele archeologische resten die bedreigd worden door de geplande bouwwerken. Hiervoor werden in totaal zes lange parallelle proefsleuven aangelegd met dezelfde NNW-ZZO-oriëntatie als de centrale omheining. Het oostelijke deel van het terrein was moeilijk toegankelijk en werd onder voorbehoud van vondsten uit het onderzoek gelaten. Een strook van ongeveer 5 m in het zuiden van het perceel viel buiten het onderzoeksgebied, aangezien hier de Rulloop ligt. In totaal kon tijdens het onderzoek 779 m² worden bekeken van een gebied van ca. 0,98 ha. Dit komt neer op 8 % van het totale terrein maar 10 % van het onderzoeksgebied.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek de oorspronkelijke microtopografie van het terrein meer uitgesproken, waarbij zich in het noordelijke gedeelte een natte laagte bevond. Naar het zuiden ging het natuurlijke reliëf geleidelijk omhoog naar een zandkop. Het gaat evenwel om een kleine zandrug, waarna zich opnieuw een iets lager gelegen gedeelte bevindt, waar de Rulloop in aangelegd is. In de proefsleuven werden een beperkt aantal sporen vastgesteld. Het gaat in eerste plaats om de restanten van een oude ontwateringsgreppel, die op de rand van het lagergelegen gedeelte werd aangelegd. In werkput 5 werd een ondiepe greppel aangetroffen met een grillig verloop in NW-ZO richting en een mogelijke doorgang. Net ter hoogte van de doorgang wordt de greppel gekruist door een andere greppel, parallel met de eerder genoemde ontwateringsgreppel. De ontwateringsgreppels lijken eerder in de late middeleeuwen of het begin van de nieuwe tijd te dateren. Op basis van het grillige verloop kan de andere greppel mogelijk nog uit de volle of begin van de late middeleeuwen stammen, maar dit kon niet worden bevestigd door vondsten.

Verder werden geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen die wijzen op oude bewoning binnen het plangebied. Derhalve lijkt er geen aanleiding voor verder onderzoek op deze locatie. De terreinen kunnen daarom worden vrijgegeven voor de geplande bouwwerken.

Inhoudsopgave

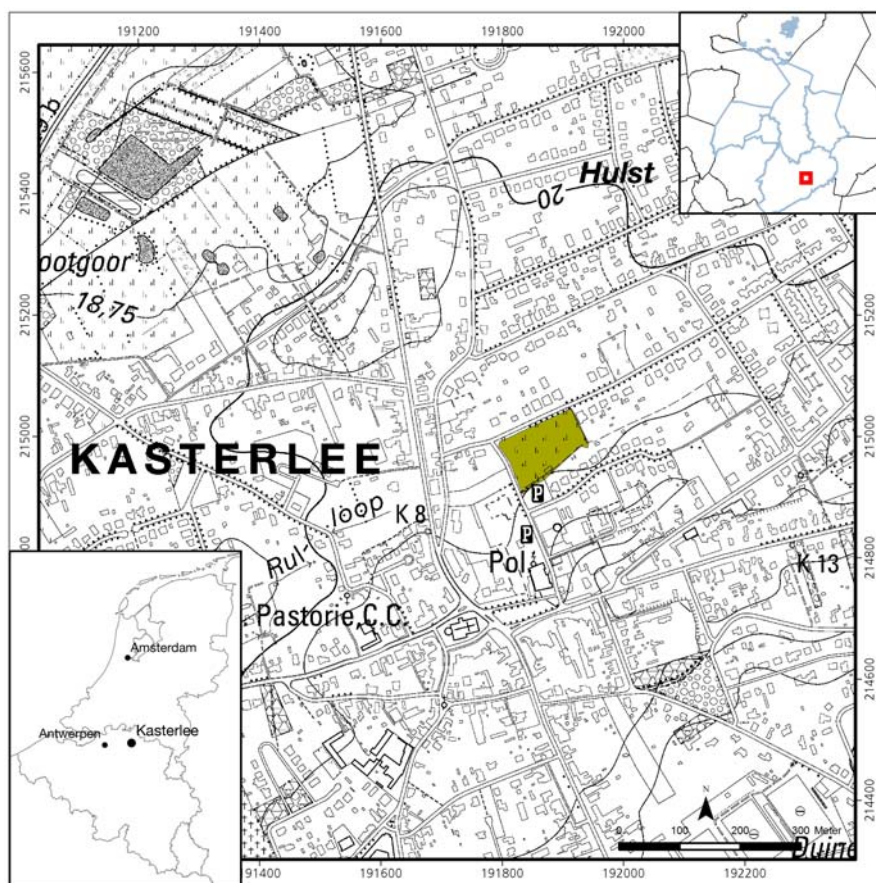
1	Inleiding	7
2	Landschappelijk kader	8
2.1	Geologie en geomorfologie	8
2.2	Bodemkunde	8
3	Historisch en archeologisch kader.....	11
3.1	Historisch kader	11
3.2	Archeologisch kader.....	11
4	Onderzoeksstrategie.....	13
5	Resultaten	14
6	Conclusie en aanbevelingen.....	16
6.1	Conclusie	16
6.2	Aanbevelingen	16
	Literatuur	16
	Lijst van afbeeldingen	17

1 Inleiding

Op 16 augustus 2012 werd door de Archeologische dienst Antwerpse Kempen (AdAK) in opdracht van Zorgcentrum Lucia nv een archeologische prospectie met ingreep in de bodem uitgevoerd op de percelen aan de hoek van de Hofstraat en het Binnenpad in Kasterlee., kadastraal gekend als (Afd 1), (Afd.1) sectie G nr. 146 A.

Aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van een nieuw zorgcentrum die een bedreiging vormt voor eventuele archeologische resten die zich hier nog in de bodem kunnen bevinden.

Figuur 1.1 Situering van het plangebied aan de Hofstraat in Kasterlee

Het veldteam bestond uit Stephan Delaruelle en Jef Van Doninck (AdAK). Het graafwerk werd uitgevoerd door Elboka uit Kasterlee.

Figuur 1.2. Sfeerfoto van het terrein bij de aanvang het onderzoek

2 Landschappelijk kader

2.1 Geologie en geomorfologie

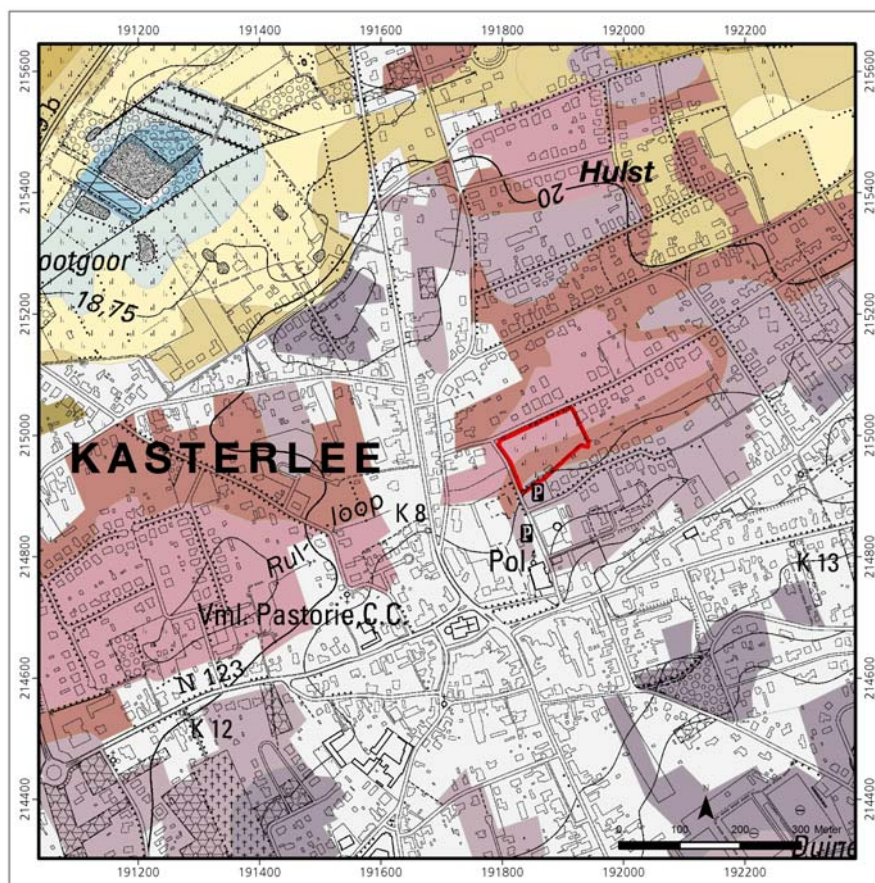
Het plangebied bevindt zich op de noordelijke uitloper van de Kempische heuvelrug. Dit is een noordoost-zuidwestelijk gerichte heuvelrug, die zich uitstrekt van Kasterlee, Lichtaart tot Herentals. Deze is ontstaan doordat de limonietzandsteenbanken die zich gevormd hebben in de Tertiaire Zanden van Poederlee (overgang tussen de Formatie van Kasterlee en Lillo) een grotere erosiebestendigheid hadden. Tijdens het midden-pleistoceen schuurde het beginnend Netestelsel hier het teriair zandsediment uit, waardoor zandsteenbanken bloot kwamen te liggen. Op de zandsteenbanken zijn tijdens het laat-glaciaal door de wind oude continentale duinenvelden afgezet, waardoor deze tot 35 m boven de zeespiegel uitkomen. (Vandenbussche et al. 2004)

2.2 Bodemkunde

De bodems ter hoogte van het plangebied bestaan uit droge zandgronden, die gekarteerd zijn als bodems met een diepe antropogene humus A-horizont. Dat betekent dat een groot deel van het terrein vanaf de Late-Middeleeuwen is afgedekt door een plaggelaag. Deze zijn op het veld gebracht voor het verrijken van de bodems, al dan niet na een gebruik als strooisellaag in de potstal.

Figuur 2.1. Profielontwikkeling en drainage van de bodems binnen en rond het plangebied. Paars: plaggenbodems, groen: klei op geringe diepte, Geel/bruin: zandgronden met A-C-profiel; grijs: niet gekarteerd

Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek de oorspronkelijke microtopografie van het terrein meer uitgesproken, waarbij zich in het noordelijke gedeelte een natte laagte bevond.

Figuur 2.2. Zwarte venige bodem van de depressie, afgedekt met een pakket humeus bruin zand in wp 1. Op de achtergrond is de aanzet van de zandrug te zien

Naar het zuiden ging het natuurlijke reliëf geleidelijk omhoog naar een zandkop. Het gaat evenwel om een kleine zandrug, waarna zich opnieuw een iets lager gelegen gedeelte bevindt, waar de Rulloop in aangelegd is.

Figuur 2.3. Bodemprofiel van het plaggendek op de overgang naar de zandrug in wp 1.

Figuur 2.4. Zicht op de noordelijk gelegen depressie vanop de zandrug in wp 2

3 Historisch en archeologisch kader

3.1 Historisch kader

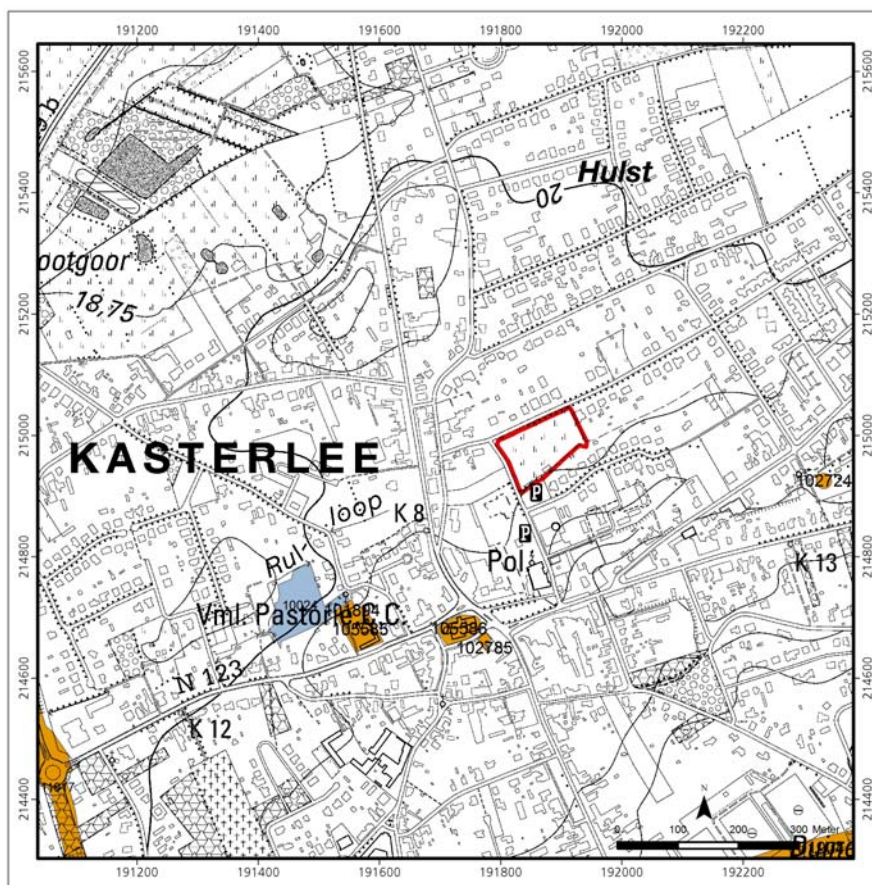
Zowel op de kaart van Ferraris (1771-1777) als op de kaart van Vandermaelen (1846) ligt het plangebied midden in de akkers ten noorden van Kasterlee. Van de Hofstraat is op dat moment nog geen sprake. Op de kaart van Vandermaelen is het binnenpad aangegeven als een stippelijjn. Op beide kaarten is het gebied als akkerland in gebruik, hetgeen overeenkomt met de afbakening van het plaggendek.

Figuur 3.1. Situering van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (1848).

3.2 Archeologisch kader

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische vindplaatsen of mogelijke archeologische vindplaatsen bekend. In het centrum van Kasterlee werd achter de voormalige pastorie (de huidige bibliotheek) een waterput uit de laat-merovingische of vroeg karolingische periode vastgesteld (CAI 101894), die aangeeft dat de bewoning hier reeds teruggaat tot de vroege middeleeuwen (Wouters 1999).

Figuur 3.2. Bekende vindplaatsen uit de omgeving van het plangebied.

Deze bewoning bevindt zich vermoedelijk eerder ten zuiden van de pastorijs: bijkomend onderzoek ten noorden door studiebureau Archaeological Solutions (Bracke 2010) heeft geen bijkomende bewoningssporen opgeleverd.

4 Onderzoeksstrategie

Doel van het onderzoek was het inventariseren en waarderen van eventuele archeologische resten die bedreigd worden door de geplande bouwwerken. Hiervoor werden in totaal zes lange parallelle proefsleuven aangelegd met dezelfde NNW-ZZO-oriëntatie als de centrale omheining. Het oostelijke deel van het terrein was moeilijk toegankelijk en werd onder voorbehoud van vondsten uit het onderzoek gelaten. Een strook van ongeveer 5 m in het zuiden van het perceel viel buiten het onderzoeksgebied, aangezien hier de Rulloop ligt. In totaal kon tijdens het onderzoek 779 m² worden bekeken van een gebied van ca. 0,98 ha. Dit komt neer op 8 % van het totale terrein maar 10 % van het onderzoeksgebied.

Figuur 4.1. Aanleg van het vlak in wp 2

Er werd getekend op watervaste polyesterfolie op schaal 1/50. De contouren van de werkputten, de vaste meetpunten en de hoogtematen werden geregistreerd door landmeter Vincent Verbeeck in Lambert 72, waarbij zowel de contouren op vlakniveau als op het maaiveld zijn opgenomen, alsook hoogtematen om de 10 m. Het vlak en de profielen zijn fotografisch geregistreerd.

5 Resultaten

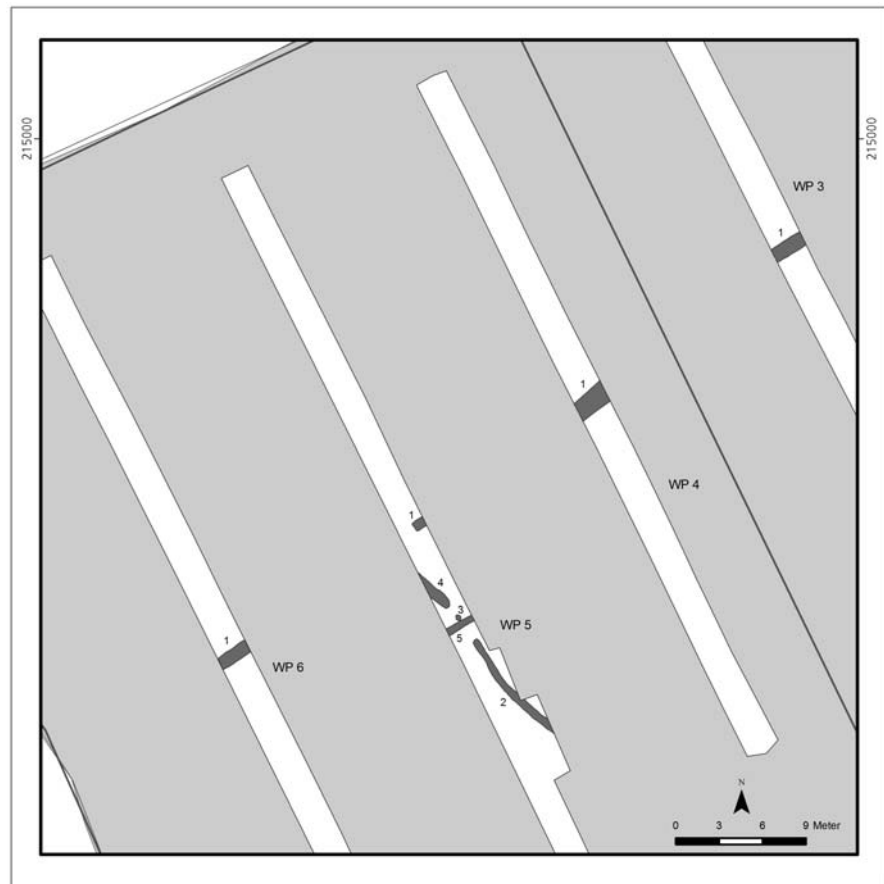
In de proefsleuven werden een beperkt aantal sporen vastgesteld. Het gaat in eerste plaats om de restanten van een oude ontwateringsgreppel, die op de rand van het lagergelegen gedeelte werd aangelegd.

Figuur 5.1. Overzicht van de aangelegde werkputten en de aangetroffen sporen

In werkput 5 werd een ondiepe greppel aangetroffen met een grillig verloop in NW-ZO richting en een mogelijke doorgang. Net ter hoogte van de doorgang wordt de greppel gekruist door een andere greppel, parallel met de eerder genoemde ontwateringsgreppel. De ontwateringsgreppels lijken eerder in de late middeleeuwen of het begin van de nieuwe tijd te dateren. Op basis van het grillige verloop kan de andere greppel mogelijk nog uit de volle of begin van de late middeleeuwen stammen, maar dit kon niet worden bevestigd door vondsten.

Figuur 5.2. Detail van de aangetroffen greppels

Figuur 5.3. Grillige greppel in het vlak van wp 5

6 Conclusie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

In het kader van de geplande bouw van een zorgcentrum aan de Hofstraat en het Binnenpad in Kasterlee werden in totaal 6 proefsleuven aangelegd waarbij een plangebied van 0,98 ha werd bekeken. Tijdens het proefsleuvenonderzoek bleek de oorspronkelijke microtopografie van het terrein meer uitgesproken, waarbij zich in het noordelijke gedeelte een natte laagte bevond.

In de proefsleuven werden maar een beperkt aantal sporen vastgesteld. Het gaat enerzijds om een ontwateringsgreppel uit de late middeleeuwen of de nieuwe tijd, die zich op de rand van de laagte bevond. Deze wordt in wp 5 gekruist door een smallere greppel met een grillig verloop en een onderbreking. Deze laatste lijkt ouder te zijn en kan mogelijk in de volle middeleeuwen of het begin van de late middeleeuwen worden gedateerd. Dit kon echter niet worden bevestigd door vondsten. Er werden ook geen sporen aangetroffen, die wijzen op middeleeuwse bewoning binnen het plangebied.

6.2 Aanbevelingen

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen archeologische sporen of vondsten aangetroffen die wijzen op oude bewoning binnen het plangebied. Derhalve lijkt er geen aanleiding voor verder onderzoek op deze locatie. De terreinen kunnen daarom worden vrijgegeven voor de geplande bouwwerken.

Literatuur

VANDEBUSSCHE D., BIEMANS B. & TYBERGEIN J. 2004. *Provinciaal Natuurontwikkelingsplan. Naar een natuurlijk geheel*. Provinciebestuur Antwerpen, Antwerpen.

BRACKE M. 2010. *Archeologisch onderzoek Kasterlee-Rulloop*. AS-Rapport 2010-20.

WOUTERS, W., COOREMANS, B., DESENDER, K., ERVYNCK, A. & VAN STRYDONCK, M. 1999: Archeologisch en ecologisch onderzoek van een vroegmiddeleeuwse waterput te Kasterlee (provincie Antwerpen) In: IAP, (ed.), *Archeologie in Vlaanderen*, 97-109.

Lijst van afbeeldingen

Figuur 1.1 Situering van het plangebied aan de Hofstraat in Kasterlee	7
Figuur 1.2. Sfeerfoto van het terrein bij de aanvang het onderzoek	8
Figuur 2.1. Profielontwikkeling en drainage van de bodems binnen en rond het plangebied. Paars: plaggenbodems, groen: klei op geringe diepte, Geel/bruin: zandgronden met A-C-profiel; grijs: niet gekarteerd.....	9
Figuur 2.2. Zwarte venige bodem van de depressie, afgedekt met een pakket humeus bruin zand in wp 1. Op de achtergrond is de aanzet van de zandrug te zien	9
Figuur 2.3. Bodemprofiel van het plaggendek op de overgang naar de zandrug in wp 1.	10
Figuur 2.4. Zicht op de noordelijk gelegen depressie vanop de zandrug in wp 2	10
Figuur 3.1. Situering van het plangebied op de kaart van Vandermaelen (1848).....	11
Figuur 3.2. Bekende vindplaatsen uit de omgeving van het plangebied.....	12
Figuur 4.1. Aanleg van het vlak in wp 2.....	13
Figuur 5.1. Overzicht van de aangelegde werkputten en de aangetroffen sporen	14
Figuur 5.2. Detail van de aangetroffen greppels	15
Figuur 5.3. Grillige greppel in het vlak van wp 5	15